GLORIA MARIS

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR DE

BELGISCHE
VERENIGING
VOOR
CONCHYLIOLOGIE v.z.w.

ANTWERPEN

association belge de conchyliologie

belgian society for concholo

Gesticht in 1961

AANGESLOTEN BIJ HET KONTAKTKOMITEE VAN DE KRINGEN VOOR NATUURSTUDIE EN NATUURBESCHERMING IN HET ANTWERPSE

Verantwoordelijk uitgever
Alfons Pellegroms
Braamstraat 153
2120 Schoten
031/58.65.52

Secretariaat
Rene Swaelen
Acacialaan 13
2630 Aartselaar
031/88.34.06

Inlichtingen-Redactie
A.Vereycken
031/45.92.30

Bankrekening
Belgische Vereniging
voor Conchyliologie v.z.w.
(Gloria Maris)
610/4465950/64

VOLUME 19 - NR 5

M E I 1980

1. Zondag 4 mei 1980 te 10 u., in het lokaal ' Stella Maris', Italiëlei 72, te Antwerpen Voordracht door de heer Karel Bruynseels over " EUROPESE GASTROPODA " met dia's.
2. Zondag 4 mei 1980 te 10 u., in het lokaal ' Stella Maris ', Italiëlei 72, te Antwerpen Wedstrijd Wisselbeker en Argo-Kwis.
3. Vrijdag 9 mei 1980 te 20 u., in het lokaal Koolkaai 9 te Antwerpen : vergadering van de STUDIEGROEP XENOPHORA onder leiding van de heer E.Wils.
4. Vrijdag 16 mei 1980 te 20 u., in het lokaal Koolkaai 9 te Antwerpen : vergadering van de RAAD VAN BEHEER.
5. Zaterdag 17 mei 1980 te 11 u., in het lokaal ' Stella Maris ' vergadering van de Werkgroep ARGONAUTA
6. Woensdag 21 mei 1980 te 20 u., in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen : vergadering van de WERKGROEP
   (inbinden en verzenden maandblad juni 1980)
7. Donderdag 29 mei 1980 te 20 u., in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen : Maandvergadering van de Belgische Vereniging voor Paleontologie (toegankelijk voor alle B.V.C. - leden)

Eerstvolgende maandvergadering : Zondag 1 juni 1980

Datum van uitgifte : 23 April 1980

VERSLAG VAN DE MAANDVERGADERING VAN 13 APRIL 1980

Een goede vijftig aanwezigen waren paraat. Even brak er paniek uit toen bleek dat onze vaste technicus voor één keer afwezig was. Dat laat aanvoelen hoe we het allemaal eigenlijk vanzelfsprekend vinden dat er mensen zich maandelijks afsloven bijvoorbeeld om een maandvergadering materieel mogelijk te maken. Hiermede wil ik eens uitdrukkelijk lof zwaaien naar dhr. Pickery die je al jaar en dag bezig ziet om de audio-visuele aparatuur aan de gang te houden (en nog veel meer op de werk- en studieavonden). Enfin we begonnen op de klassieke manier : te laat.
Dhr. G. Poppe was aangekondigd met een voordracht onder de titel : OVER VERZAMELEN, VERZAMELAARS en VERZAMELINGEN.
Vanuit zijn eigen niet altijd even gelukkige ervaringen met verzamelaars en verzamelingen, deelde dhr. Poppe verzamelaars in een aantal soorten die evenveel stadia zijn die kunnen doorlopen worden. Ik weet niet of ik de namen exact weergeef, maar zo sprak hij van het species plastiekzakius, kartonnendozekus, etalagekasticus and so on. Een artikel met veel humor maar ook veel waarheid in, hopelijk komt het in ons maandblad. De begeleidende dia's even geestig, illustreerden deze stadia. Een dia, waarop onze huidige voorzitter, moest duidelijk maken dat sommigen wel eens een stel stadia kunnen overslaan .
Spreker behandelde ook uitvoerig de relatie tussen de categorieën van zeldzaamheid enerzijds, schelpkwaliteiten anderzijds, variërend volgens de vraag, wat tenslotte allemaal resulteert in de prijs. Een verzamelaar heeft dan ook tegenover zichzelf de verantwoordelijkheid van prijslijsten te vergelijken, geduld te hebben en vooral zelfbeheersing aan de dag te leggen.
Dat het allemaal heel relatief is, moet iedereen inderdaad van ons in zijn achterhoofd houden om zware ontgoochelingen geen kans te geven. Idem wat het moderne etiket betreft dat verzamelaars graag op eigen collecties plakken, met name de " wetenschappelijkheid".
Van de vele overwegingen die spreker meegaf, misschien deze twee :
+ Een schelp is waard wat je er voor over hebt .
+ Werkelijk zeldzaam voorkomende schelpen komen niet op een prijslijst en halen soms zelfs geen echte prijs. Sommigen heten zeldzaam en halen een hoge prijs omwille van de populariteit. Tenslotte gebeurt er ook in de schelpenhandel een en ander en worden er zelfs soorten bijgemaakt bij de vrouw aan de haard.

A. Delsaerdt

DE EUROPESE POLYPLACOPHORA

(Deel 18)

R.A. Van Belle

LEPIDOCHITONA CORRUGATA (REEVE, 1848)

(Plaat 18)

ORIGINELE DIAGNOSE

Reeve, L., 1848, Conchologia Iconica, Monograph of the genus Chiton, pl. 28, sp. en fig. 185.
" Chit. testâ ovatâ, valvis terminalibus radiatim costatis, posticâ parvâ, retusâ, areis lateralibus bicostatis, valvis omnibus undique granulato-corrugatis; viridi, nigricante maculatâ, ligamento arenaceo, tessellato. Hab. - ? (*Chiton*).

GENUS

Lepidochitona Gray, 1821, Natural Arrangement of Mollusca According to Their Internal Structure, London Medical Repository, 15: 234. Type : *Chiton marginatus* Pennant, 1777 (= *Chiton cinereus* Linnaeus, 1767).

De soort werd ook nog beschreven onder de volgende genusnamen : *Lepidopleura* Shuttleworth, 1853, *Nuttallina* Dall, 1879 en *Middendorffia* Dall, 1882.

OPMERKING

Vele auteurs vermelden de soort onder de generieke of subgenerieke benaming *Middendorffia*. Tot voor kort beschouwde ik ook *L. corrugata* als behorend tot het ondergeslacht *Middendorffia* (1977: 37; 1978: 69), waarvan het tevens de type soort is. Een recente revisie van alle Europese en NW-Afrikaanse *Lepidochitona* soorten (Kaas & Van Belle, ter perse) heeft echter aangetoond dat dit onderscheid niet langer te handhaven is.

Volledigheidshave volgen hier toch de gegevens in verband met de naam *Middendorffia* :

Middendorffia (Carpenter MS) Dall, 1882, On the Genera of Chitons, Proc. U. S. natn. Mus., 4 (228): 287. Type: *Chiton polii* Phillipi, 1836 (= *Chiton corrugatus* Reeve, 1848).

SYNONIEMEN

Chiton cinereus Poli, 1791 (non Linnaeus, 1767)
Lophyrus melphictensis Poli, 1791. Onder deze afzonderlijke naam beschrijft Poli de weke delen van zijn *Chiton cinereus*.
Chiton polii Philippi, 1835 (non Deshayes, 1833).
? *Chiton caprearum* Scacchi, 1836.
Chiton decipiens Tiberi, 1877.
Chiton crenulatus Locard, 1892 (? non Risso, 1826).

Vele oudere auteurs hebben *Lepidochitona corrugata* als *Chiton polii* Philippi vermeld of beschreven. Daar deze naam reeds bezet was door *Chiton polii* Deshayes, 1833 (= *Chiton olivaceus* Spengler, 1797), werd later, en nu nog door sommige auteurs, *Chiton caprearum* Scacchi als geldige naam aanzien. Door P. Kaas (1957: 83; 1974: 97) werd evenwel aangetoond dat ook deze naam niet geldig kan gebruikt worden, zodat tenslotte *Chiton corrugatus* Reeve de aangewezen naam is.

Ten titel van inlichting wordt hier toch de zeer onduidelijke beschrijving van Scacchi (1836: 9) voor zijn *Chiton caprearum* opgegeven :

" Clypeis 8 tuberculatis virescentibus, fascia marginali squamoso-muricata, perbelle ciliata. Longus lin. 6, latus lin. 4 1/'. Caprearum scopulos incolit ".

BESCHRIJVING

Mooi ovaal met een gemiddelde lengte van 15 tot 18 mm en lokaal wel eens meer dan 20 mm. De grondkleur is een variabele verhouding van roze en beige, met daarbij dan nog donkere en vage blekere vlekken. Vooral het jugale gedeelte vertoont dikwijls een afwisseling van longitudinale bleke en donkere strepen of wigvormige vlekken (fig.3).

De schelp is laag, met een weinig duidelijke afgeronde kiel, convexe zijkanten en de laterale area's praktisch niet verheven.

Het tegmentum is uniform grof gekorreld, zonder bepaald patroon. Er zijn verder 2 brede ribben op de laterale area's, 1 diagonaal en 1 aan de voorzijde, met een vage depressie tussen beide, en 8 of 9 radiair gerichte ribben van dezelfde aard op schelpstuk I. Al deze ribben zijn dikwijls slechts zee vaag of helemaal niet aangegeven. Op sommige exemplaren zien we, vooral op de laterale area's, 2 of 3 grove groeilijnen. Volwassen specimens zijn bijna steeds gedeeltelijk geërodeerd en min of meer bedekt met een kalkkorst en/of een of andere begroeiing. Van de werkelijke sculptuur is er dus weinig te zien. Jeugdexemplaren zijn echter meestal heel zuiver.

Schelpstuk I is eerder sikkelvormig, de middenschelpstukken zijn breed rechthoekig met een vaag aangegeven apex, tenzij deze afgesleten is. Schelpsuk VIII is klein in verhouding tot de andere schelpstukken, de mucro is weinig of niet verheven en ligt achter het midden (fig.2).

Het articulamentum is zeer poreus (fig.4), tamelijk donker bruin met soms wel een blauwachtige glans, maar met bijna witte insertieplaten en apophyses. De insertieformule is 8-9/ 1/ 10-11, de tanden zijn zeer kort, stomp en ruw gegroefd aan de bovenzijde. De apophyses zijn breed driehoekig met een rechte, poreuze sinus tussenin.

Het perinotum van een vers of geprepareerd specimen heeft een normale breedte en vertoont afwisselend zones van bleke en donkere kleur. Het is bedekt met langwerpige schalen die naar de bovenzijde geribt zijn (fig. 7) en die elkaar niet raken of overdekken. Dit wordt wel het geval als de gordel uitgedroogd

en samengetrokken is. De randstekels zijn veel groter en eveneens geribt (fig. 10), terwijl de schaaltjes van de onderzijde veel kleiner, puntig (fig. 9) en in radiaire rijen tegen elkaar geordend zijn.

De hoektand van de radula draagt een krachtige snede met 3 puntige tandjes, het middenste groter dan de 2 andere (fig. 5).

VARIËTEITEN

Nuttallina (Middendorffia) cinerea Poli var. *pseudorissoi* (Carpenter MS) Pilsbry, 1893, Manual of Conch., 14: 285. Insertietanden niet verdikt aan de zijkanten; mucro submediaan; de schalen van de gordel langwerpig, plat en gestreept. Malta. Carpenter, na het bestuderen van meer materiaal, besloot zelf dat het hier slechts een jeugdexemplaar van de type-soort betrof.

Chiton (Nutallina) (sic) *caprearum* Scacchi var. *major* Pallary, 1900, Coquilles marines du littoral du départemant d'Oran, J. Conch. Paris, 48: 366. Pallary bedoelt hier de dieren die een lengte van 23 mm bereiken, hij beschouwt 13,5 mm als de typische lengte.

VERSPREIDING

Lepidochitona corrugata is de enige Europese soort die wel in de getijdezone maar vooral in de spatzone voorkomt. De dieren leven in kolonies op de zijwanden en zelfd bovenop de rotsen. Meestal zitten ze stevig vastgezogen in min of meer diepe holtes die zij met behulp van de radula in de rotsen uitgerasp hebben. Het is hoogst uitzonderlijk dat men een exemplaar vindt op een plaats die niet bij eb bloot komt, en vermits het verschil tussen eb en vloed in de Middellandse Zee zeer gering is en dat ook de normale spatzone niet zeer groot is, is het vertikale verspreidingsgebied van deze soort zeer beperkt.
Geographisch gezien komt *Lepidochitona corrugata* alleen in de Mediterrane Provincie voor (fig.1). Het is wel de meest algemene soort van de Middellandse Zee waar zij op praktisch alle rotskusten te vinden is. De verspreiding in de Atlantische

Oceaan gaat slechts tot de zuidwesthoek van Portugal. Lacourt (1977: 228) vermeldt de vondst in 1965 door één levend exemplaar op het strand van Cap Ferret (Baai van Arcachon). Dit is ongetwijfeld een exemplaar dat toevallig door vissers meegebracht werd.

REFERENTIES

Kaas, P., 1957, Notes on Loricata, 5. On some preoccupied names, Basteria, 21 (4-5): 83 - 87.

----, 1974, Notes on Loricata, 6-7, Erratum, Basteria, 38: 93-97.

Lacourt, A.W., 1977, Contribution à la connaissance de la faune marine de la région d'Arcachon, Zool. Meded. Leiden, 52 (20) : 223-253, 1 pl.

Scacchi, A., 1836, Catalogus Conchyliorum Regni Neapolitani. Neapoli.

Van Belle, R.A., 1977, Sur la classification des Polyplacophora, III. Classification systématique des Subterenochitonidae et des Ischnochitonidae (Neoloricata: Chitonina), Inf. Soc. belg. Malac., 5 (2): 15 - 40, pl. 4 - 5.

----, 1978; Sur la classification des Polyplacophora, VII. Errata, additions et rectifications. Résumé de la classification. Index alphabétique, Inf. Soc. belg. Malac., 6 (3): 65 - 82.

UITLEG BIJ DE FIGUREN VAN PLAAT 18 :

1. Geographische verspreiding : o = eigen verzameling
   x = literatuur.
2. Bovenzicht van de schelpstukken I, II, IV, V, VII en VIII. x 2,6 (Malatesta, 1962).
3. Lepidochitona (Middendorffia) corrugata (La Conchiglia, 1969).
4. Onderzicht van schelpstuk I, een middenschelpstuk en schelpstuk VIII (Pilsbry, 1893)
5. Halve radula (Thiele, 1893).
6. Bovenzicht van de gordel nabij de buitenrand, x ca 80 (Volz, 1938).
7. Dorsale schaal, x ca 250 (Leloup & Volz, 1938).
8. Dorsaal naaldstekeltje, x ca 250 (idem).
9. Randstekel, x ca 250 (idem).
10. Ventraal stekeltje, x ca 250 (idem).

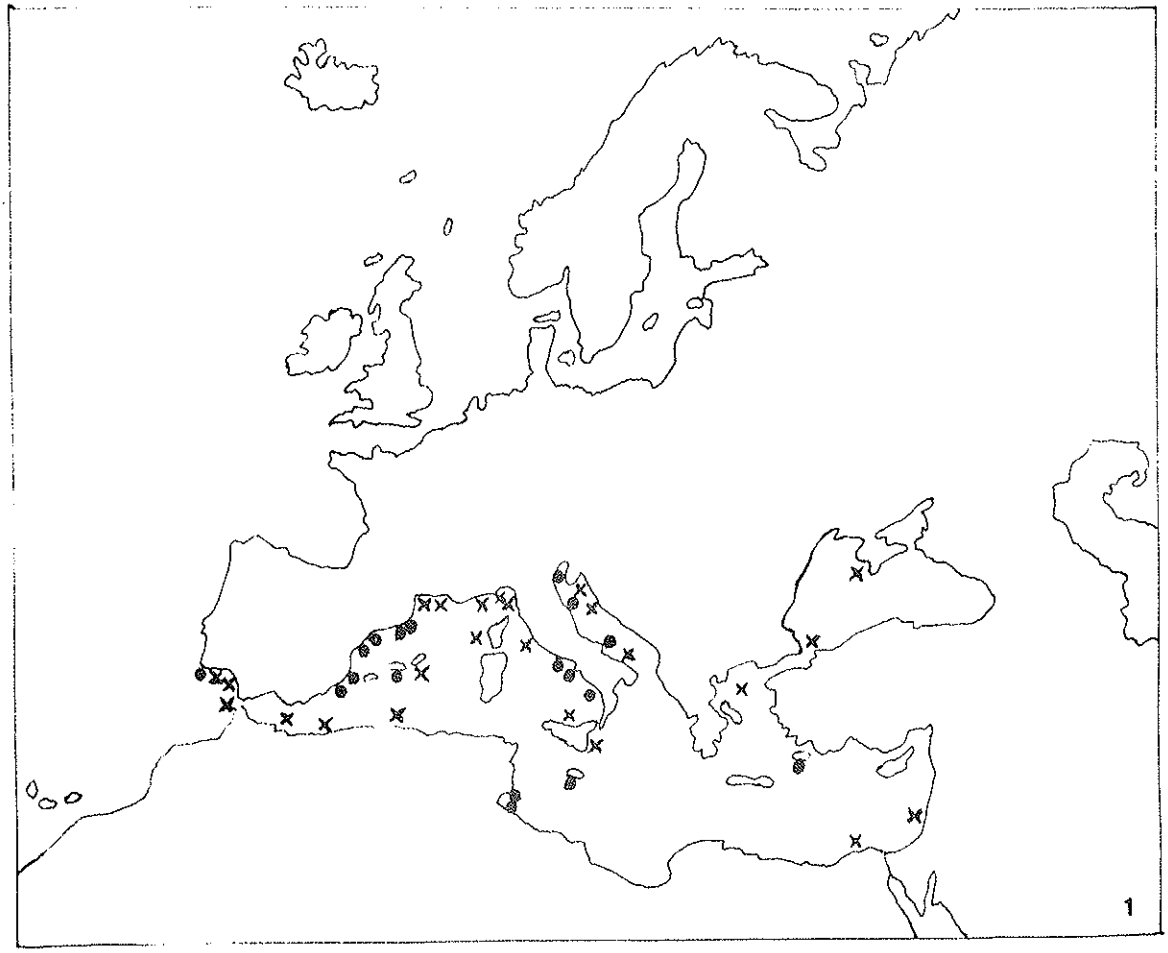
1

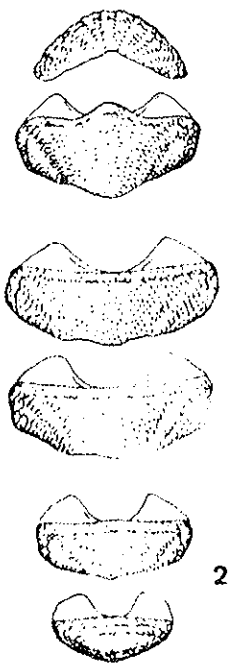
2

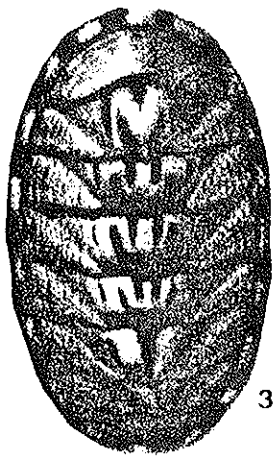
3

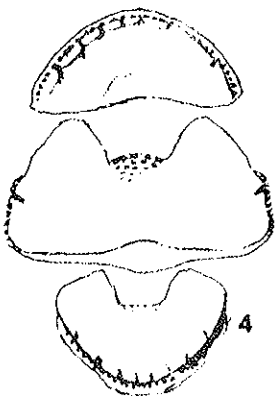
4

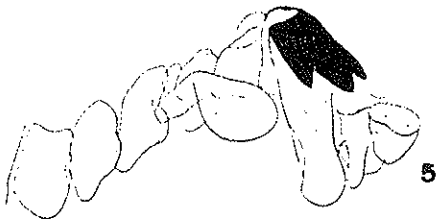
5

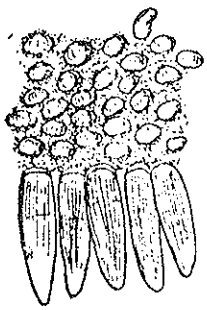
6

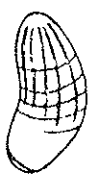
7

8

9

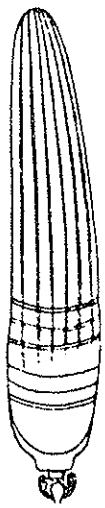
10

VERSLAG VAN DE EXCURSIES NAAR OOSTDUINKERKEN DOOR B.V.C. WEST VLAANDEREN

(tekst : Jan Haelters, Wim Simoens, Gilbert Herman en Frank Nolf

Op 12.2.78 brachten een aantal leden van B.V.C. West Vlaanderen een bezoek aan het strand te Oostduinkerke. Tijdens de voorbije nacht was er plotse vorst en sneeuwval in het kustgebied opgestoken maar het strand was gezuiverd van sneeuw door het afnemend tij. De plotselinge daling van de temperatuur had echter nog geen invloed uitgeoefend op de aangespoelde fauna. Zoals gewoonlijk was het strand voorzien van evenwijdige getijdenplassen, gescheiden door zandruggen, waarop heel wat schelpengruis kon worden aangetroffen. Naarmate men dichter bij de golvenzone kwam, vond men minder schelpen.

Er was opnieuw een uitstap op 23.4.78. Bij zonnig en warm weer zorgde een zwakke N.O.-wind voor verfrissing, nadat één enkele storm voor aanspoeling had gezorgd tijdens de voorbije dagen. Vooral op de vloedlijn werd een redelijke hoeveelheid materiaal gevonden.

Op 29.4.1979 waren we weer van de partij, ditmaal in De Panne. Er werden vooral veel interessante schelpen aangetroffen op de vloedlijn maar ook tussen de getijdenplassen en in de zandrichels.

Systematische lijst van de vondsten :

Pelecypoda	12.02.1978	23.04.1978	29.04.79
Mytilus edulis	zeer weinig	zeer veel levend	meerdere levend
Mysella bidentala	enkele in gruis	veel in gruis	zeer veel in gruis
Cerastoderma edule	veel levende exemplaren	zeer kleine exemplaren	veel kleine exemplaren
Venerupis pullastra	veel levend	enkele doubletten	veel doubletten
Petricola pholadiformis	meerdere	enkele	1 levend en veel dode ex.
Mactra cinerea	1 volwassen, veel juveniele	-	2 grote ex., 1 juv. ex.
Spisula solida	veel levend	weinig doubletten	veel vevend en dood
Spisula subtruncata	meerdere	enkele	tiental doubletten

	12.02.1978	23.04.1978	29.04.1979
Donax vittatus	meerdere levend	meerdere leven	meerdere leven
Abra alba	weinig	weinig	enkele dood
Scrobicularia plana	1 doublet	-	-
Macoma bathica	meerdere levend	meerdere	meerdere
Tabulina fabula	veel doubletten	veel	enkele doublet
Angulus tenuis	veel doubletten	meerdere	meerdere
Ensis minor	meerdere	enkele	1 dood exempl.
Ensis arcuatus	veel	zeer veel	zeer veel
Ensis phaxoides	enkele	enkele	-
Mya truncata	enkele	1 ex.	2 ex.
Barnea candida	1 juv. ex. in turf	-	losse klepp[illegible]

Gastropoda	12.02.1978	23.04.1978	29.04.1979
Diodora graeca	-	1 dood ex.	3 dode ex.
Emarginula sp.	-	1 dood ex.	meerdere dode, gebroken ex.
Calliostoma zizyphinum conuloides	enkele juveniele exemplaren	meerdere dode, juv. ex.	enkele gele exemplaren
Jujubinus sp.	-	1 ex.	7 grote ex.
Gibbula magus	-	-	1 dood zwart e[illegible]
Gibbula cineraria	-	enkele ex.	enkele juveniele ex.
Gibbula umbilicalis	enkele ex.	enkel juveniele ex.	enkele juveniele ex.
Tricolia pulla	-	1 ex.	enkele ex.
Littorina littorea	enkele dode ex.	-	-
Hydrobia ventrosa	-	meerdere ex.	enkele ex.
Peringia ulvae	meerdre exempl. in gruis	meerdere ex.	veel exempl. in gruis
Bittium reticulatum	enkele ex.	-	-
Epitonium chlathrus	veel grote ex.	meerdere ex.	meerdere ex.
Epitonium clathratulus	-	enkele ex.	enkele grote exempl.
Capulus hungaricus	-	1 gebroken juv. exempl.	2 zwarte juv. exempl.

Gastropoda	12.02.1978	23.04.1978	29.04.1979
Crepidula fornicata	enkele juv. ex. (op Buccinum undatum)	enkele juv.ex.	meerdere ex.
Lunatia catena	enkele dode ex.	veel dode ex.	enkele dode ex
Lunatia alderi	weinig ex.,dood	weinig dode ex	enkele dode ex
Trivia sp.	1 ex.	meerdere ex.	ongeveer 20 ex.
Thais lapillus	enkele dode ex.	1 ex.	-
Ceratostoma erinaceum	enkele juveniele dode ex.	-	enkele ex.
Buccinum undatum	3 dode ex. + juv. ex. in eierkapsel	-	-
Hinia reticulatum	enkele ex.	weinig ex.	enkele ex.
Hinia variscosa	1 dood ex.	-	-
Lora turricula	-	-	1 ex.
Retusa alba	enkele ex.	weinig ex.	enkele ex.
Philine aperta	-	veel ex.ingruis van zandrichels	1 ex.
Phytia myosotis	-	1 ex.	-

Op 9.9.1979 was er opnieuw een uitstap te Oostduinkerke samen met B.V.C.- Brabant. Op het strand werden alleen grote Abra alba, een zeer groot aantal Macoma balthica en miljoenen kleine ingegraven Cerastoderma edule gevonden. Thuis bleek dat het schelpengruis zeer rijk was aan zeldzame soorten: zeer veel Bittium reticulatum, 5 Triphora perversa, 1 Philine aperta, 1 gebroken Acteon tornatilis, veel subfossiele Acmaea virginea, enkele Tricolia pulla, enkele Emarginula sp., 1 kleine Dentalium sp., zeer veel juveniele exemplaren van Trochidae, een zeer fris ex. van Nassarius incrassatus en zeer veel grote Retusa alba.

Hier volgen tenslotte nog enkele afzonderlijke, merkwaardige waarnemingen :

- 1 aangespoeld doublet van Solen marginatus op 18.5.1964 te Oostduinkerke (Gilbert Herman, St. Baafs-Vijve)
- 1 doublet van Ostrea edulis met vleesresten, aangespoeld (?) op golfbreker te Middelkerke op 15.11.1979 (Jan Haelters, St. Andries Brugge).

- - - -

BOEKBESPREKING

COQUILLAGES DES COTES ATLANTIQUES ET DE LA MANCHE (1)

par PH. Bouchet
F. Danrigal
C. Huyghens

1978 en 1979 werden gekenmerkt door een "boom" van vulgariserende schelpenliteratuur. In de talrijke boekjes die ook de Belgische markt overspoelden, is er een opmerkelijk werkje, en dit niet alleen vanwege de helrode kleur van de kaft.
Coquillages des côtes atlantiques et de la manche wijkt af van het 'gewone' schelpenboek, enerzijds door zijn inhoud, anderzijds door de selecte keuze van de aangeboden fotos.
Een zeer korte inleiding, met enkele gegevens over de Franse atlantische kust, de weekdieren in het algemeen, en het schetsen van het malacologisch onderzoek in het besproken gebied.
Daarna volgt een bespreking van de verschillende marine milieus met hun respectievelijke kenmerkende soorten. Het geheel aangeboden op zeer aangename wijze, en vlot om lezen. Zo vinden we als ondertitels " La vie étrange de Philbertia le tueur " (voor Philbertia purpurea) of " Huit bras, cinq cents ventouses" (voor koppotigen).
Wat echter veruit het aantrekkelijkst is, zijn de talrijke kleurenfotos van levende weekdieren uit onze toch als "arm" betitelde fauna. In sommige gevallen kunnen we het fotografisch werk sensationeel noemen : reusachtige vergroting van Odostomia op Mytilus, elk detail van het diertje tonend. Vergrotingen van levende Tricolia, Alvania, Trivia en vele anderen, Calliostoma tijdens het afzetten van eikapsel, enz...
Ook de kleurenpracht van de naaktslakken krijgt de nodige aandacht.
Aan het einde van het boek vinden we 11 kleurplaten met afbeelding van de schelp van een aantal Franse westkustsoorten. Elke soort vergezeld van naam, familie waartoe ze behoort, en het milieu waarin ze leeft.
Tijdens en na het lezen van het boekje beseft men ten volle dat het gaat over "weekdieren" en niet alleen over 'schelpen', een verrassende en aangename ervaring.
Aan te bevelen aanieder die onze fauna arm vindt, aan ieder die vergat dat er ook een dier in de schelp zit, en nuttig als aanvullende documentatie voor de verzamelaar van Europese mariene mollusken.

G. Poppe.

(1) Les éditions du pacifique, 1978 - hardband 13,5 x 18,7, 144 blz.

KRILL

'S WERELDS VISSERSVLOTEN IN 2000 naar ANTARCTICA ?

De aarde telt zeven kontinenten : ook Antarctica wordt nu officieel als kontinent beschouwd, ofschoon het in feite een ijszee is met land diep eronder. Voor zover men weet bestaan er geen " inlandse " diersoorten in Antarctica. Wel is er een uitgebreid vogel- en visleven. Het zijn echter niet de pinguïns die in de meerderheid zijn, wel een onooglijk klein waterdiertje, kleiner als een garnaal. Men duidt het aan met het verzamelwoord "krill", maar zijn wetenschappelijke benaming is Euphasia superba. Deze kleine diertjes zijn de 'visrijkdom' van de toekomst. Waar nu de vloten van de visserijlanden zich meestal in het noordelijk halfrond ophouden (de ansjovisserij van Peru en de walvisvaart van Japan en de sovjet-Unie zijn de grote uitzonderingen) zullen ze over twintig jaar ook de weg naar de Zuidpool gevonden hebben. Er is een tijd geweest dat hier een toeloop van walvisvaarders plaatshad. Maar deze grootste zoogdieren zijn voor minstens vijftig à honderd jaar zodanig uitgedund dat hun overleving twijfelachtig is. De aandacht zal dus gaan naar de ultrakleine maar niet minder voedzame bewoners van de open zee rond de Antarctische ijskap. De belangstelling is groot hoewel de exploitatie van de krill nog maar in haar beginstadium is. Een duidelijk bewijs van de universele interesse is dat West-Duitsland onlangs ook is toegetreden tot de club van de Antarctische landen en zich meer speciaal toelegt op de studie van de krill.

Een schatting van de aanwezige krill is slechts van relatief belang. Een miljard ton is een minimale schatting maar het tienvoudige is eveneens mogelijk. Het feit is onlochenbaar dat de zuidelijke ijszee de grootste maritieme voedselvoorraad van de wereld bezit.

Krill is dus een unieke voedselbron en een toekomstig vangstobjekt van 's werelds vissersvloten. Ze voeden zich met plantaardig plankton, voornamelijk met kiezelwier. Ze komen eveneens voor in de Noordelijke Ijszee maar de overvloed in de Antarctische zeeën is zodanig dat de zee soms rood gekleurd is.

Ze leven hoofdzakelijk in de bovenste tien meter van het wateroppervlak maar grote hoeveelheden komen eveneens voor tot honderd meter diepte.

Hard skelet

Sedert vijf jaar is de Sovjet-Unie bezig met grote hoeveelheden krill uit de zuidpoolzeeën te halen om daarmee te experimenteren als voedsel. Dat doen ook Japan, Polen, West-Duitsland, Noorwegen, Groot Brittanië en de Verenigde Staten maar in mindere mate.
Het is nu wel zo dat nog maar zeer weinig krill-voedsel voor menselijk gebruik op de markt is gebracht : de Russen vervaardigden een pastei en ook Amerikaanse en Japanse geleerden eten regelmatig produkten die uit krill werden gemaakt. Het is niet zo gemakkelijk om de krill te behandelen : het schaaldiertje heeft een harde skelet. Je kan het hele geval pletten maar dan deugt het niet als menselijk voedsel of je moet de schaal er van af doen maar een lonend procédé om dat op grote schaal te doen is nog niet gevonden.
Als dierenvoedsel is de aanmaak geen probleem. Men kan direkt beginnen met het produceren van enorme hoeveelheden krill-voedsel voor het vee. Maar op dat gebied is er helemaal geen voedseltekort zodat men geen aanstalten maakt om die richting uit te gaan. De krill moet in eerste instantie dienen als menselijk voedsel want daar is de nood het hoogst.
De moeilijkheid om het diertje klaar te maken voor konsumptie is nochtans niet van aard om het gehele geval op te doeken. De moderne industrie zou gemakkelijk een behandelingsmethode op punt kunnen stellen moest dit werkelijk nodig worden. Voorlopig komen de problemen van een andere kant, namelijk het vangen zelf van de krill.
Twee grote problemen komen hierbij kijken. Vooreerst betekent de afgelegen ligging van de visgronden dat iedere expeditie vanuit het noordelijk halfrond twee maanden onproduktief varen nodig heeft: het komen en gaan van en naar de zuidpool.

Daardoor stijgen de kosten geweldig en komt uiteraard het rendement in het gedrang. Enkele landen die dichter bij de zuidpool liggen, zoals Argentinië en Nieuw-Zeeland, hebben hier natuurlijk een beentje voor. Het tweede probleem houdt verband met de vangsttechniek. Er is nog geen efficiënte methode ontwikkeld om de krill uit de zee op te scheppen : de visvangst staat hier op een kruispunt van wegen.

Het gebied

De oppervlakte van de bijna circulaire antarctische ijskap bedraagt minimaal dertien miljoen vierkante kilometer maar die kan in de winter tot vierentwintig miljoen vierkante kilometer oplopen, dat is tweemaal zo groot als Europa en half zo groot als Afrika. Bijna het ganse jaar door blijft de temperatuur onder het vriespunt. Het wereldtekort van de lage temperaturen werd hier in 1960 genoteerd en bedraagt -110,5 ° C.
Het is niet te verwonderen want hier bevindt zich ongeveer negentig percent van al het ijs van de wereld.
Men heeft zeer precieze berekeningen gemaakt over het volume van de ijskap, waarvan de dikte op sommige plaatsen 4.300 meter bereikt zodat men met zekerheid kan stellen dat moest hij smelten het niveau van de wereldzee met 55 meter zou stijgen.
Het is dus goed dat het ginds bitter koud blijft. Die koude veroorzaakt ook grote moeilijkheden voor de navigatie in de zuidelijke zeeën. Tijdens een groot deel van het jaar kun je alleen met zware ijsbrekers vaarroutes openbreken voor de visvangst.
Maar in de niet-bevroren zee rondom is het minder bar en het is precies daar dat het grootste deel van de rijke krill voorraad rondzweeft.
Antarctica is niet altijd een ijsgebied geweest. Men heeft in de bodem fossiele planten en dieren gevonden. Vijftien miljoen jaren geleden was het klimaat er zacht en vijendertig miljoen jaar geleden zelfs tropisch.

door G. Jaeken
uit SIRENE - nr.118 -Dec.79 -
Driemaandelijks Maritiem Tijdschrift

B.V.C. AFDELING WEST VLAANDEREN

Verslag van de vergadering op 16 maart 1980

Voorwaar een merkwaardige datum in ons jeugdig bestaan : voor het eerst een opkomst van meer dan 20 aanwezigen.
Voorzitter Verhecken had onze uitnodiging geestdriftig aanvaard en was niet alleen vergezeld van zijn volledig gezin, maar ook van de heren Pickery en Raats, als afgevaardigden van de beheerraad. Ook de heer Van Calbergh (Borgerhout) en de heer Verschueren (Lede) hadden de verre verplaatsing gemaakt. We danken allen voor de betoonde belangstelling en samenwerking.

De verbroedering verliep zeer vlot, omdat men al vlug enkele wederzijdse affiniteiten met Antwerpen, Brugge of Oostende ontdekte.
In het kort werd nog even de werking van de dochtervereniging geschetst en gedemonstreerd.
Daarna werden twee films geprojecteerd: een herinnering aan de eerste excursie naar Oostduinkerke en een overzicht van fauna en flora " Tussen ebbe en vloed " in Bretagne. De groep die in mei met de Bretoense rakelmicrobe zal besmet worden, kreeg aldus uitvoerig uitleg op welke manier een hele reeks mollusken kunnen aangetroffen worden, zonder het nodige respect voor de natuur te vergeten. Voorwaar een ideale voorbereiding.

Op ontdekkingstocht tussen de verschillende stands ontwaarden de bestuursleden onze nieuwe aanwinst : de stereomicroscoop van de gebroeders Verheye. Ze bleven ook stil staan bij de schelpenmozaïkjes van Albert Driessen en de fraaie tentoonstellingskasten van Jacques De Caluwé, Roger Vanslambrouck of een greep uit de verzameling van Jan Haelters.
Schelpen met reusachtige afmetingen waren te zien bij Frank Nolf en zowat iedereen had gezorgd voor een tafeltje met ruilschelpen.
We waren enerzijds ronduit spijtig dat de voormiddag opnieuw afgelopen was, maar anderzijds gelukkig dat mensen uit Antwerpen genoten hebben van de gemoedelijke sfeer en de improvisatiegeest in ons clublokaal. We hopen dat ze deze boodschap zullen verspreiden tussen een breder publiek.
Volgende samenkomst op zondagmorgen 11 mei : bespreking en tentoonstelling van de Bretoense vangst.

F. NOLF

MEDEDELINGEN

TIJDSCHRIFTEN :

Wij ontvingen volgende tijdschriften :

- Geologische, Mineralogische, Paleontologische Vereniging van Limburg :

  4e jaargang - januari 1980 nr. 1 - Doopvontschelpen(vervolg)

  4e jaargang - februari 1980 nr.2 - Doopvontschelpen (vervolg)

- Paleontologische en Mineralogische Werkgroep Limburg V.Z.W.

  4e jaargang nr. 38 - februari 1980

- Royal Scottish Museum Information series
  - Natural History 6 june 1979 - A Synopsis of Methods for the Narcotisation of Marine Invertebrates - G. Smaldon & E.W.Lee
  - Geology 7 november 1979 - H.A. Nicholson (1844-1899) invertebrate palaeontologist : bibliography and catalogue of his type and figured material - M.J. Benton

- Les Naturalistes Belges : 61-1- janvier 1980
  61-2-3 fevrier-mars 1980

- Club Conchylia - nr. 2 - märz 1980

  Die europaïschen Patellen - Günther Trappe, Rheinbach

- Découvre - S.N.B.W. - 9ieme année nr. 4 1979 octobre decembre

  Les Mollusques - Ph. De Zuttere

- Keppel Bay Findings - vol. 18 - October-november 1979 nr. 4
  - Venus Flower Basket by Dorrie Brown
  - Valute named
  - Strombus vomer vomer, close relatives & comparisons by Mollie Bowmer.

- Vita Marina - 29 e jaargang, 1979 nr. 6
  - Misvormingen als vreemde verschijningen - B. Entrop.

- Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging

  nr. 192 februari 1980
  - Enkele gegevens over een populatie van Haliotis Tuberculata aan de Franse Middellandse Zee-kust door Theunis Piersma en marcel Kersten.

BELGISCHE VERENIGING VOOR PALEONTOLOGIE :

De tweede publikatie van de Belgische Vereniging voor Paleontologie is klaar. Ze is getiteld : ' Veldatlas voor Cenozoische fossielen van België (deel 1 : Neogeen) '.
Er worden 147 soorten uit het Mioceen, Plioceen en Pleistoceen in afgebeeld. Voor het merendeel zijn dit uiteraard mollusken, maar er zijn ook andere invertebraten overgenomen : haaietanden, walvisbeenderen en Pleistocene zoogdierfossielen.
Voor het determineren van Belgische fossielen uit die periode is het boekje sterk aanbevolen.

JEUGDAFDELING

Verslag maandvergadering van 13 april 1980

Een glazen bak, een pompje en enkele filters waren de voornaamste attributen die de heer Verschueren bij had voor zijn voordracht over het aanleggen van een Noordzeeacquarium.

De weinige aanwezigen genoten echt van de bijzonder goed verzorgde spreekbeurt. De heer Verschueren vertelde op een eenvoudige maar boeiende manier alles over het inrichten van een "visjesbak".

Het glas, dat minstens 4 mm dik moet zijn voor een inhoud van 50 tot 75 liter (en hoe groter de inhoud, hoe dikker het glas) wordt aaneengeplakt met siliconenkit, een soort plastiek. Hieruit blijkt dat een acquarium helemaal niet zo moeilijk te maken is en niet zoveel geld kost. Naast de binnenfilter is ook een biologische filter noodzakelijk, welke eveneens zelf te maken is.

Als onze bak helemaal klaar is en al het materiaal aanwezig is, zoals stenen, zand of slik, kan men de dieren erin zetten. We moeten wel opletten dat de dieren bij elkaar passen. Dus niet een krab met weekdieren die een dunne schelp hebben bijeen zetten, want de krab knijpt met haar scharen de schelp stuk en eet het dier op.

De heer Verschueren vertelde dat het heel interessant is de dieren te observeren en wij zijn allen van dezelfde mening. Hij beloofde ons nog eens terug te komen en hopelijk zijn er dan meer leden aanwezig. Maar uit naam van de weinige aanwezigen en de leiding wil ik hiermede de heer Verschueren nog eens bedanken voor zijn interessante voordracht.

Maandvergadering op 4 mei 1980

Volgende maand gaan we kwissen. Eerst en vooral de wisselbeker. Iedereen brengt 5 Noordzeeschelpen mee en tracht deze op een zo aangenaam mogelijke manier voor te stellen. Een jury zal beoordelen wie de winnaar is en deze krijgt dan de wisselbeker.

Dan de Argo-kwis. Een kwis die zal handelen over allerhande zaken, dus niet alleen over schelpen. Hiermee zijn dan ook weer mooie prijzen te winnen. Ik hoop dat jullie allemaal aanwezig zult zijn. Tot zondag 4 mei.

Linda

NASSARIUS RETICULATUS (L. 1758)

GEVLOCHTEN FUIKHOREN

Deze stevige, spilvormig gewonden horentjes ontlenen hun naam aan hun sterk geribbelde oppervlakte.
Nassa betekent 'tenen mand' en reticulum is het latijnse woord voor 'netje'. Onze grootmoeders namen voor hun boodschappen een mooi gevlochten netje mee, een 'reticule'.
De schelp heeft 7-8 windingen die regelmatig in grootte toenemen. De laatste omgang beslaat ongeveer 2/3 van de totale hoogte.
De mondopening is gekarteld, een weinig verwijderd van de eigenlijke mondrand, en eindigt in een duidelijk siphokanaal.
De oppervlaktestructuur bestaat uit staande ribben en dwarsribben die elkaar kruisen en aan de schelp een gevlochten uiterlijk geven. De laatste omgang bedraagt 15-20 dwarsribben.

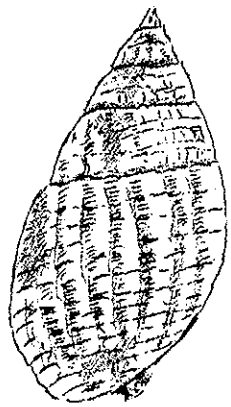

2 x vergroot

De kleur is wit, geelachtig tot lichtbruin.
De donkere opperhuid is vooral resistent tussen de ribben.
De fuikhoren wordt tot 35 mm. hoog en 15 mm. breed.
Het is een aas-eter, die ook tweekleppigen aanvalt en opeet.
Het dier leeft vooral op modderbanken; in rivieren en kanalen die in zee uitmonden en waar eveneens slib voorkomt.
Doordat aan onze kust weinig slibvelden zijn wordt de fuikhoren er zelden levend aangetroffen. Als men echter gaat zoeken aan de waterlijn, tussen wier en schelpengruis, dan vindt men dikwijls dode exemplaren die nog mooi en gaaf zijn.
De fuikhoren is vrij algemeen langs onze hele kuststrook.
De ledige huisjes zijn een uitverkoren woonst voor de hermietkrab.

DONAX VITTATUS (DA COSTA 1778)

ZAAGJE OF DUNSCHAALTJE

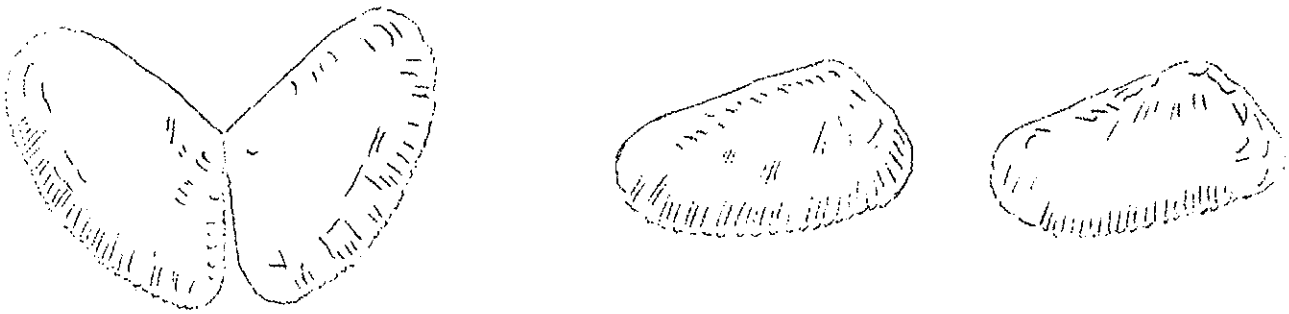

Het zaagje is één van de schelpen welke zeer veel voorkomen op de kusten van het Kanaal en de Atlantische Oceaan.
Het is een tweekleppig, eetbaar weekdier.
Als men ze op het strand vindt zijn ze meestal wijd open, maar nog door het slot verbonden. Ze hebben dan de vorm van een vlinder.

De Donax-soorten vertonen zeer veel variatie, zowel in kleur als in vorm.

Van vorm is deze schelp driehoekig met geen enkele zijde gelijk, eene zijde wat afgerond en de andere zijde spitser. Vele fijne lijnen of ribbeltjes lopen van de top uit naar de boorden en de onderrand geeft ons de vorm van een fijne zaag. Vandaar de volksnaam : zaagje.

De kleur is wit of geel-wit, met de binnenkant paars of oranje getint. De schelp is meestal nog bedekt door een vliesje (periostracum) dat geelachtig, bruin of olijfkleurig is.

Zij worden tot 35 mm lang en 15 mm hoog en hebben een hetorodont slot voorzien van twee cardinale tanden.

Levende exemplaren worden veelvuldig door de zee opgeworpen.